

Domsnummer:	2009-34
Avgörandedatum:	2009-11-16
Rubrik:	Ett bolag har tillämpat avtalsvillkor rörande särskild avgift för konsumentkrediter som inneburit att bolaget istället för ränta tagit ut avgift som täckt bolagets kostnader samt genererat det dess vinst. Villkoret har befunnits strida mot 12 § konsumentkreditlagen (1992:830). Det berörda avtalsvillkoret har ansetts oskäligt enligt avtalsvillkorslagen.
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 12 § konsumentkreditlagen (1992:830)• 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden
Rättsfall:	

REFERAT**KÄRANDE**

Konsumentombudsmannen (KO), Box 48, 651 02 KARLSTAD

SVARANDE

Ferratum Sweden AB, Karlavägen 18, 114 31 STOCKHOLM
Ombud: advokaten C. M., Advokatfirman Å. & Co, Box 16295,
103 25 STOCKHOLM

SAKEN

Avtalsvillkor avseende särskild avgift för konsumentkrediter

DOMSLUT

Marknadsdomstolen förbjuder Ferratum Sweden AB vid vite av sjuhundrafemtiotusen (750 000) kr att använda avtalsvillkor vid konsumentkrediter där avgift tas ut av konsumenten för kreditgivarens vinst eller kostnader avseende

- a) upplåning,
- b) fakturering, om det inte avser en avkostnad,
- c) scoring (kreditprövning), om det inte avser en kostnad för krediten,
- d) kontorslokaler,
- e) telefon, sms eller datakommunikation, om det inte avser en kostnad för krediten,
- f) kreditförluster,
- g) personal, om det inte avser en kostnad för krediten och kostnaden uppstår i samband med kreditgivningen,
- h) marknadsföring eller andra väsentligen samma kostnader.

BAKGRUND

Ferratum Sweden AB:s (Ferratum) verksamhet består uteslutande av att lämna små kortfristiga krediter till konsumenter. Krediten benämns av Ferratum "SMS snabblån". Ferratum är ett helägt dotterbolag till det finska bolaget JT Family Holding Oy. Enligt uppgift på Ferratums hemsida är bolaget "Europas största snabblåneföretag!" och det bedriver verksamhet i 15 länder i Europa. Verksamheten startades i Finland 2004 och var först med att utveckla de s.k.

SMS snabblånen. Våren 2006 påbörjades verksamheten i Sverige.

Ferratum registrerades den 26 juni 2006 av Finansinspektionen som ett finansiellt institut. De lånevillkor som Ferratum tillämpar är utformade på sådant sätt att bolaget tar ut en avgift för krediten istället för sedvanlig ränta.

YRKANDEN M.M.

KO har yrkat att Marknadsdomstolen vid vite ska förbjuda Ferratum att använda avtalsvillkor vid konsumentkrediter där avgift tas ut av konsumenten för kreditgivarens vinst eller för att täcka kreditgivarens kostnader avseende

- a) upplåning,
- b) fakturering, om det inte avser en avkostnad,
- c) scoring (kreditprövning), om det inte avser en kostnad för just den ifrågavarande krediten,
- d) kontorslokaler,
- e) telefon, sms eller datakommunikation, om det inte avser en kostnad för just den ifrågavarande krediten och kostnaden uppstår i samband med kreditprövningen,
- f) kreditförluster,
- g) personal, om det inte avser en kostnad för just den ifrågavarande krediten och kostnaden uppstår i samband med kreditprövningen,
- h) marknadsföring eller andra väsentligen likartade kostnadsposter.

Ferratum har bestritt yrkandena och har för egen del yrkat att KO:s talan ska ogillas. För det fall Marknadsdomstolen bifaller yrkandet om förbud har Ferratum yrkat att förbudet inte ska förenas med vite.

RÄTTSLIG REGLERING

12 § konsumentkreditlagen (1992:830)

Kredittagaren är skyldig att, utöver eller istället för ränta, betala särskild ersättning för krediten (avgift) endast om sådan ersättning avser kostnader som kreditgivaren har för krediten och om avgiften har angetts särskilt i avtalet. Om kostnader kan särskiljas, får avgift tas ut särskilt för varje sådan kostnad.

I avtalet skall också anges under vilka förutsättningar kreditgivaren får ändra de avgifter som tas ut för krediten.

Avgifter för krediten får ändras till konsumentens nackdel endast i den utsträckning som det motiveras av ökning av de kostnader som skall täckas av avgifterna.

3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, AVLK

Är ett avtalsvillkor som avses i 1 § med hänsyn till pris och övriga omständigheter oskäligt mot konsumenten, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Ett förbud kan meddelas även anställda hos näringsidkaren och andra som handlar på dennes vägnar.

En sammanslutning av näringsidkare som använder eller rekommenderar användning av ett oskäligt avtalsvillkor får förbjudas att i framtiden använda eller rekommendera villkoret.

Ett förbud skall förenas med vite, om inte detta av särskilda skäl är obehövligt.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Parterna har anfört i huvudsak följande.

KO

Ansökan om kredit kan ske via Ferratums webbsida, www.ferratum.se, eller genom sms. Beviljas ansökan får konsumenten besked om detta inom tio minuter. Efter att konsumenten bekräftat lånet sker insättningen inom kort till bankkontot.

Enligt Ferratums hemsida den 1 oktober 2008 lämnas krediter med följande belopp och avgifter.

Summa	Avgift
Första lånet	
1 000 kr	250 kr
2 000 kr	500 kr
Andra lånet	
1 000 kr	240 kr
2 000 kr	480 kr
3 000 kr	720 kr
Tredje lånet	
1 000 kr	230 kr
2 000 kr	460 kr
3 000 kr	690 kr
4 000 kr	900 kr

Av de allmänna lånevillkoren, punkten 1, se domsbilaga framgår att ovan nämnda avgifter är en "särskild avgift" och det finns inte någon information om vad avgiften avser. Av punkten 1 framgår vidare att: "Någon ränta eller övrig avgift eller kostnad utöver det angivna utgår ej för lån som återbetalas inom angiven tid". Samtliga krediter har en löptid på 30 dagar. Vid dröjsmål utgår, enligt punkten 3 i de allmänna lånevillkoren, en dröjsmålsränta från förfallodagen med referensränta plus 8 procentenheter. För skriftlig påminnelse tas en avgift ut om 50 kr.

Ferratum har redogjort för bolagets vinst och vilka olika kostnadsposter som medräknats vid bestämmandet av den särskilda avgiften för krediten. Avgifterna täcker bolagets kostnader för upplåning, fakturering, scoring (dvs. kreditprövning), kontorslokaler, sms, telefoni och datorkommunikation, reserveringar för kreditförluster, konstaterade kreditförluster, personal och marknadsföring. Det framgår vidare att Ferratums verksamhet uteslutande består av att lämna s.k. SMS snabblån och att bolagets alla resurser är inriktade på denna enda produkt. Mot denna bakgrund bör Ferratums vinst uteslutande, eller i vart fall till viss del, härstamma från de avgifter som Ferratum tar ut för krediterna.

Ferratums avtalsvillkor om avgift är oskäliga enär de avser kostnader som inte får täckas genom särskild avgift samt bidrar till vinsttäckning.

Av följande skäl kan avgifterna inte anses utgöra en kostnad för krediten enligt 12 § konsumentkreditlagen.

Ferratums kostnad för upplåning kan inte betraktas som hanteringskostnad för krediten. Istället rör det sig om en finansieringskostnad som är proportionell med kreditbeloppet, vilket skiljer sig från en hanteringskostnad som i stort sett är densamma oavsett kreditens storlek (jfr MD 2008:3).

Faktureringskostnader är endast en kostnad för krediten om de avser kostnad för avisering.

Ferratums scoringkostnader (dvs. kreditprövning) är en hanteringskostnad för krediten endast i den utsträckning som krediter beviljas. I den del kredit inte beviljas får kostnaden inte tas med i beräkningsunderlagen för avgiften, utan kreditgivaren är i detta fall hänvisad till att få kostnadstäckning genom att ta ut ränta.

Kostnader för kontorslokaler är en allmän administrationskostnad och kan inte anses utgöra en sådan direkt hanteringskostnad som är hänförlig till själva kreditgivningen. Kostnaden får således inte tas ut som en avgift.

Sms, telefoni eller datakommunikationskostnader kan endast tas med vid avgiftens bestämmande om de avser direkta hanteringskostnader i samband med själva kreditgivningen. Kostnader som uppstår efter kreditprövningen eller som inte har samband med beviljade krediter får inte tas ut som en avgift.

Kreditförlusterna är för Ferratum den ojämförligt största kostnaden och nästan hälften av avgifterna används för att täcka kreditkollektivets förluster. En kreditförlust är inte en hanteringskostnad för krediten utan en kostnad som uppstår när kredittagaren inte kan återbetala lånet. Kostnaden får därmed inte tas ut som en avgift.

Personalkostnader får betraktas som en kostnad för krediten endast i den del de kan anses utgöra direkta hanteringskostnader i samband med själva kreditgivningen. Det är således inte tillåtet att ta ut avgifter för den arbetstid som uppstår efter kreditprövningen eller som inte har samband med beviljade krediter. Exempel på arbetskostnader som inte får täckas genom avgifter är tid som läggs ned på krediter som inte beviljas, besvarande av frågor från potentiella kunder, klagomål, kredittagare som inte kan återbetala lånen, kompetensutveckling, möten m.m.

Marknadsföringskostnader kan inte till någon del anses utgöra en hanteringskostnad för krediten och får således inte tas med vid bestämmandet av avgiften.

De kostnader som enligt ovan inte kan anses hänförliga till just den beviljade krediten får således inte - enligt 12 § konsumentkreditlagen - räknas med vid den särskilda avgiftens bestämmande. Ferratums avgiftsuttag enligt punkten 1 i de allmänna lånevillkoren, se domsbilaga, strider därmed i dessa delar mot tvingande konsumentskyddsbestämmelse. Avtalsvillkoret är således oskäligt enligt AVLK.

Otillåten avgift för vinsttäckning

Ferratums vinst, i vart fall till viss del, har sitt ursprung i de avgifter bolaget tar ut för krediterna. Vinst får inte genereras genom avgifter enligt 12 § konsumentkreditlagen, då avgiften endast får täcka kreditgivarens kostnader för krediten. Avtalsvillkoret om avgift enligt punkten 1 i de allmänna lånevillkoren strider således mot tvingande rätt och är därför oskäligt enligt 3 § AVLK.

Konsumentintresset

En förutsättning för att ett förbud ska få meddelas är att det är påkallat från allmän synpunkt eller att det annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Det påtalade avtalsvillkoret står i strid mot tvingande konsumentskyddslagstiftning. Det ligger dessutom i konkurrenternas intresse att inte vissa kreditgivare tillåts att finansiera kreditverksamheten helt genom avgifter, när övriga måste ta ut ränta för krediten.

Ferratum

De avtalsvillkor som tillämpas står inte i strid med den åberopade bestämmelsen i konsumentkreditlagen och är inte oskäliga mot konsument. Därtill kommer att ett förbud vare sig är påkallat från allmän synpunkt eller att det på annan grund skulle ligga i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

För det fall Marknadsdomstolen finner att förbud ska utfärdas saknas skäl att förena ett sådant förbud med vite eftersom Ferratum har för avsikt att efterleva Marknadsdomstolens dom i saken.

Den rättsliga regleringen

Det framgår av förarbetena till konsumentkreditlagen att ett totalt avgiftsförbud inte var rätt väg att gå för att skydda konsumentintresset. De konsumentskyddsintressen som skulle tillgodoses syftade till att hindra ensidig avgiftshöjning från kreditgivarsidan och därtill att motverka en avgiftssättning som försämrade konsumenternas möjligheter att bedöma de verkliga kostnaderna för krediten. De därefter i propositionen (prop. 1991/92:83, s. 53 ff.) gjorda förarbetsuttalandena kan endast tolkas mot denna bakgrund. Det är

sålledes inte möjligt att hänvisa till lösryckta meningar av slaget "avgiften skall avse en kostnad för just den ifrågavarande krediten", eller "skäl att även i övrigt begränsa kreditgivarnas möjligheter att ersätta räntan med avgifter" och därmed antyda att ordalydelsen ger vid handen att alla kostnader som kan uttagas av kredittagaren på en mycket konkret nivå måste vara knutna till "just den ifrågavarande krediten", eller att det rent allmänt skulle vara fel att ange priset för en kredit som avgift istället för ränta. Det saknas helt grund för en tolkning att bestämmelsen i 12 § konsumentkreditlagen skulle ha en självständig betydelse för eller mot ränta eller avgift som mått för kreditkostnad.

Skälet för införandet av de aktuella reglerna om avgifter för en kredit var att kreditgivarna (ensidigt) vid tidpunkten för lagstiftningen börjat ta ut diverse olika avgifter vid sidan av ränta och att detta ansågs försvåra för konsumenterna att bedöma de verkliga kostnaderna för krediten. De avgifter som Ferratum tar ut för mycket kortfristiga lån är tydligt angivna som en enda kostnadspost och det kan inte råda någon som helst tvekan för kredittagaren vad som är kreditens verkliga kostnad. Det förhållandet att lagmotiven är skrivna vid en annan tid och för helt andra låneprodukter än den nu aktuella minskar därför lagmotivens bärkraft väsentligt när dagens förhållanden ska bedömas. Endast den grundläggande principen att kredittagaren inte ska föras bakom ljust gör sig fortfarande gällande med styrka. Varje uttalande måste läsas i ljust av den tidens kreditprodukter och beteenden samt det rättspolitiska målet att ge kredittagaren möjlighet att rätt bedöma den verkliga kostnaden för krediten.

Lagtexten innehåller inte någon redovisning av vilka typer av kostnader som kan anses utgöra kostnader för krediten. De tämligen vaga motivuttalanden om vilka kostnader som kan beaktas - vilka enligt vad som har anförts är inaktuella för nya kreditprodukter och en ny marknad med tanke på att de hänför sig till traditionella krediter med siktet inställt på att stävja en utveckling med ett flertal snåriga tilläggsavgifter - lämnar föga ledning. Klart är endast att kreditgivarens kostnader för allmän administration, vilka preciserats avse kostnader för anställda med andra arbetsuppgifter eller andra kredittyper inte ingår, medan kostnader för resurser i kreditgivarens organisation anses hänförliga till krediten om resursen används för hantering av krediten. Kostnader för resurser i kreditgivarens organisation som används för hantering av krediter i vid mening kan enligt Ferratum ligga till grund för avgiftsuttag.

Kostnader som ligger till grund för avgifterna

Ferratum ägnar sig uteslutande åt kreditgivning via så kallade mikrolån, dvs. lån med små kreditbelopp på mycket korta kredittider. Samtliga bolagets resurser är således inriktade på denna enda produkt. Detta hindrar naturligtvis inte att Ferratum under ett verksamhetsår har kostnader som inte kan bedömas vara direkt hänförliga till de krediter som har beviljats, men den grundläggande inställningen är att de kostnader som Ferratum har för driften av sin verksamhet är kostnader som är direkt hänförliga till krediterna och som ska bäras av kredittagarna genom de avgifter som tas ut.

Samtliga kostnader, med undantag för "övriga kostnader", är direkt hänförliga till de enskilda krediter som lämnas. Kostnaderna om 8,6 miljoner kr ska således bäras av kredittagarna. Under aktuell period har Ferratum lämnat ca 21 300 krediter, vilket ger en snittkostnad per lån om ca 400 kr. Ferratum har bedömt att kostnaderna fördelar sig olika beroende på kreditbelopp och därav variationerna av avgifterna.

De enskilda kostnadsposterna

Ferratums personalkostnader för den tidsperiod som redovisats i sammanställningen fördelar sig enligt följande. Bolaget har haft sju personer anställda som handläggare av lån, varav en haft tjänst som kontorschef. De anställda har som enda arbetsuppgift haft att handlägga låneärenden. Kontorschefens arbetsuppgifter har innefattat kundtjänst och lånehantering till ca 75 % och resterande 25 % av arbetstiden har avsett utveckling av datorprogramvara för lånen, marknadsföring och hantering av särskilt krävande låneärenden. Teoretiskt sett åtgår naturligtvis en mindre del av arbetstiden för att meddela vissa kreditsökanden att de inte beviljats lån, men denna del av arbetstiden får anses försumbar i sammanhanget eftersom det är beredning av beviljade krediter som tar huvudparten av handläggarnas tid i anspråk. För

övrigt är det inte möjligt att särredovisa denna mindre tidsåtgång för meddelanden av avslag på kreditansökningar. Ferratum har bedömt att alla personalkostnader är hänförliga till de krediter som lämnas.

Ferratums kostnader för fakturahantering och porto för fakturor/betalningsavier utgörs av de avgifter som erlagts under perioden till det outsourcingföretag som ombesörjer all fakturahantering avseende lånen åt Ferratum. Det är här fråga om kostnader som är direkt hänförliga till krediterna på en mycket konkret nivå eftersom endast låntagare faktureras.

Ferratum gör reserveringar för kreditförluster som baseras på kundernas historiska betalningsmönster. Utgångspunkten är att alla lån där betalningstiden överskridits med ett visst antal dagar skrivs av som konstaterad kreditförlust. För den närmast föregående perioden av detta slag (del av 2007) befanns andelen nödlidande krediter uppgå till en viss procentsats av den totala lånesumman. Med denna fastlagda nivå som ledning görs reserveringar på samma nivå på aktuellt/beräknat utestående lånebelopp för kommande period, år 2007/2008. Avskrivningarna för kreditförluster kommer med stor sannolikhet att uppgå till de reserveringar som sålunda har gjorts med historiska fakta som bakgrund. För det fall att reserveringar återförs kommer kostnaderna senare att minska. Ferratum gör gällande att också dessa kostnader i grunden är kostnader för en resurs i Ferratums organisation, låt vara i en vidare mening och inte på en konkret nivå möjlig att koppla till varje enskild kredit. De befintliga kredittagarna ska bära kostnaderna för krediterna och en direkt förutsättning för varje kredit är att förluster som görs på vissa håll täcks av de intäkter som kan erhållas av de skötsamma kredittagarna.

Upplåningskostnader (refinansiering) är en grundläggande kostnad i all kreditgivning och en förutsättning för att kreditgivare över huvud taget ska kunna bevilja lån. Kostnaden för upplåning är direkt knuten till varje enskild kredit, även om varje lån inte matchas mot en exakt upplåningspost. Upplåning för finansiella företag är tämligen komplicerad och kan ske på flera olika marknader. Detta hindrar dock inte att mot varje kredit står motsvarande upplåning.

Kostnader för kontorslokaler är direkt hänförliga till de beviljade krediterna. Ferratum måste givetvis ha lokaler för sin verksamhet och i de aktuella lokalerna bedrivs ingen annan verksamhet än långivning.

Kostnader för marknadsföring är direkt hänförliga till de krediter som beviljas. Ferratum verkar i en konkurrensutsatt bransch och kan inte påräkna att några kunder vänder sig till bolaget om inte kunderna uppmärksammas på de låneprodukter som tillhandahålls. I denna mening är samtliga marknadsföringskostnader möjliga att hänföra till de beviljade krediterna.

Kostnader för scoring, telefon/sms samt programvara för egenanpassad creditscoring utgör kostnader som naturligtvis inte alltid är hänförliga till beviljade krediter. Dessa kostnader kan typiskt sett - till en inte oväsentlig del - vara hänförliga till åtgärder avseende de kunder som inte beviljas lån. Svårigheten för Ferratum ligger i att kostnaderna inte går att hänföra till den ena eller andra kategorin på ett enkelt sätt. Någon särredovisning av aktuellt slag finns inte och är knappast möjlig att införa utan alltför stor administrativ börda. Därtill gäller att kostnaderna i en vidare mening är nödvändiga för verksamheten och därför bör bäras av kredittagarna.

Ferratum har inte medräknat några kostnader för allmän administration. Kostnader hänförliga till inlåningsverksamhet eller andra kreditprodukter har inte heller medräknats. Ferratum bedriver ingen inlåningsverksamhet och har inga andra låneprodukter.

Ett förbudsföreläggande är inte påkallat från allmän synpunkt

I syfte att förhindra eller i vart fall minska utbudet av mikrolån, försöker KO förhindra att mikrolån marknadsförs på ett sådant sätt där kostnaden anges som en avgift, emedan KO:s antagande är att det är olämpligt. Syftet är naturligtvis att förmå kreditgivarna att redovisa konsumentens kostnader för mikrolån såsom en räntekostnad. Det ligger i sakens natur att räntan för ett litet lån med mycket kort lånetid blir mycket hög i absoluta tal och KO:s tanke är att angivandet av mycket höga räntesatser ska verka avmattande på konsumenternas intresse för de nya låneprodukterna. Klart är emellertid att KO

inte ens har påstått att den avgiftssättning som tillämpas av Ferratum är ägnad att försvåra kredittagarnas möjligheter att bedöma kostnaden för krediten eller att avgiftssättningen på något sätt skulle vara snårig. Mot bl.a. denna bakgrund gör Ferratum gällande att det inte från allmän synpunkt eller i övrigt finns vägande konsument- eller konkurrentintressen av att meddela ett förbud.

BEVISNING

Parterna har åberopat viss skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Målet rör avtalsvillkor avseende särskild avgift för konsumentkrediter och KO har gjort gällande att Ferratums avtalsvillkor strider mot 12 § konsumentkreditlagen (1992:830) och således är oskäligt enligt 3 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, AVLK, och därmed ska förbjudas.

Enligt 3 § AVLK kan Marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor som en näringsidkare använder vid erbjudande av varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsument, med hänsyn till pris och övriga omständigheter, är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Vidare stadgas att ett förbud ska förenas med vite, om detta inte av särskilda skäl är obehövt. Bland avtalsvillkor som kan anses oskäliga och därmed förbjudas av Marknadsdomstolen kan urskiljas villkor som strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning såsom konsumentkreditlagen.

Enligt 12 § första stycket konsumentkreditlagen är kredittagaren skyldig att, utöver eller i stället för ränta, betala särskild ersättning för krediten (avgift) endast om sådan ersättning avser kostnader som kreditgivaren har för krediten och om avgiften har angetts särskilt i avtalet. En förutsättning för att kreditgivaren ska ha rätt att ta ut särskilda avgifter för krediten är således att avgiften avser en kostnad som kreditgivaren har för just den ifrågavarande krediten. Bestämmelsen infördes vid den nu gällande konsumentkreditlagens tillkomst och motiverades med att det fanns behov av att förstärka konsumentskyddet eftersom det blivit allt vanligare med olika typer av avgifter för krediter och dessa avgifter medfört vissa nackdelar från konsumentskyddssynpunkt. Bland annat ansågs avgifterna många gånger göra det svårt för konsumenterna att bedöma den verkliga kostnaden för en kredit och att jämföra olika krediter. Det fanns också skäl att tro att avgifterna kunde tendera att i någon mån fördyra krediterna för konsumenterna. Syftet med den aktuella regleringen i 12 § har därtill varit att begränsa kreditgivares möjligheter att ersätta ränta med avgifter (prop. 1991/92:83 s. 53 ff.).

Det saknas direkta bestämmelser om vilka typer av kostnader som kan anses utgöra kostnader för krediten, men till denna typ av kostnader torde bl.a. uppläggningskostnader, kostnader för värdering av säkerheter och aviseringskostnader höra. Däremot anses inte kreditgivarens kostnader för exempelvis allmän administration hänförliga till krediten i den mening som avses i stadgandet. Detsamma gäller kostnader för exempelvis anställda som arbetar i inlåningsverksamhet eller med andra kredittyper än den aktuella. En kostnad för en resurs i kreditgivarens organisation bör enligt motiven anses hänförlig till krediten endast i den mån resursen används för hantering av krediten (prop. 1991/92:83, s. 53 ff. och 118 f.). Marknadsdomstolen har i avgörandet MD 2008:3 uttalat bl.a. att det endast är kostnaderna för krediten i egentlig mening som kan beaktas, dvs. närmast direkta hanteringskostnader i samband med själva kreditgivningen såsom exempelvis uppläggningskostnader. Det ankommer på kreditgivaren att styrka att de avgifter som tas ut för krediten motsvaras av kostnader för densamma. I samma mål uttalades att räntekostnader, kostnader för revisionsuppdrag, övriga uppdrag samt kostnader för VD och styrelse inte kan anses utgöra kostnader för krediter på sätt som avses i motiven samt att det kan diskuteras huruvida lön till övriga anställda till alla delar kunde betraktas som kostnader för krediter.

Marknadsdomstolens bedömning

Inledningsvis konstaterar Marknadsdomstolen att det enda som är tvistigt i

målet är hur 12 § konsumentkreditlagen är avsedd att tillämpas. Marknadsdomstolen har att ta ställning till huruvida Ferratum har rätt att täcka olika kostnadsposter genom uttagande av avgifter eller om bolagets avtalsvillkor strider mot 12 § konsumentkreditlagen.

Det i målet påtalade avtalsvillkoret återfinns i Ferratums Allmänna villkor, punkten 1, se domsbilaga. Enligt detta utgår en avgift för varje beviljad kredit. Avgiften varierar mellan 250 och 900 kr beroende på dels lånebeloppet, dels antalet lån hos kreditgivaren. KO har gjort gällande att Ferratum genom detta förfaringsätt täcker kostnader som inte är hänförliga till de beviljade krediterna och hanteringen av dessa samt att bolagets avgiftsuttag även genererar dess vinst. Ferratum å sin sida har gjort gällande att samtliga kostnader - med eventuellt något undantag - är att hänföra till de beviljade krediterna eftersom bolaget endast marknadsför en produkt.

Ferratum menar således i princip att alla bolagets kostnader är hänförliga till krediterna eftersom det endast marknadsför en enda produkt. Om detta synsätt skulle godtas skulle det - mer eller mindre - innebära att bolagets verksamhet skulle tillåtas att vara helt avgiftsfinansierad. Detta strider dock mot syftet med den aktuella regleringen, dvs. att begränsa kreditgivarens möjligheter att ersätta ränta med avgifter (a prop. s. 53 ff.).

Beträffande de olika kostnadsposterna gör Marknadsdomstolen följande bedömning.

Upplåningskostnad

Det rör sig om en finansieringskostnad som enligt Ferratum är en förutsättning för att kunna bevilja sms-lånen. Kostnaden går inte att koppla till en konkret kredit. Marknadsdomstolen anser inte att upplåningskostnader utgör hanteringskostnader för en kredit och därmed har Ferratum inte rätt att ta ut avgifter för att täcka dessa kostnader.

Faktureringskostnad

Faktureringskostnad är generellt sett en sådan kostnad som kan sägas utgöra en kostnad för krediten. Marknadsdomstolen konstaterar dock att det - för denna specifika låneprodukt - inte torde uppkomma några större faktureringskostnader med hänsyn till att lånet löper under endast en månad. Detta borde innebära ca en fakturering per beviljat lån. Om det krävs ytterligare faktureringar torde det röra sig om påminnelser och för dessa har Ferratum rätt att separat ta ut påminnelseavgifter när kostnaden uppkommer (a prop. s. 55 och 118 f.). Således har Ferratum enligt Marknadsdomstolen endast rätt att ta ut avgifter för att täcka faktureringskostnaden avseende just den ifrågavarande krediten.

Scoringkostnader (kreditprövningskostnader)

Det är en kostnad som Ferratum har rätt att ta ut ersättning för under förutsättning att den endast avser lån som faktiskt har beviljats. Ferratum har dock vitsordat att de kostnader som ligger till grund för avgiften även avser lån som inte beviljats, uppgående till ca hälften av de uppgivna kostnaderna. I de fallen rör det sig således om en otillåten avgift som drabbar kredittagarna och som inte går att koppla till hanteringen av en beviljad kredit och dessa kostnader har Ferratum rätt att täcka genom att ta ut ränta istället för avgifter.

Kostnad för kontorslokal

Detta är en allmän administrationskostnad och den är enligt Marknadsdomstolens mening inte att hänföra till kategorin direkt hanteringskostnad för själva krediten eftersom den dels inte går att koppla till en specifik kredit, dels inte uppkommer i samband med en specifik kredit. Det rör sig om en kostnad som är konstant oavsett hur många lån och låneansökningar Ferratum handlägger och således föreligger det inte någon rätt för bolaget att täcka dessa kostnader med avgifter.

Kostnader för sms, telefoni eller datakommunikation

Dessa kostnader kan endast tas med vid avgiftens bestämmande om de avser direkta hanteringskostnader i samband med själva kreditgivningen. De kostnader som uppstår först efter kreditprövningen alternativt som inte har

något samband med den beviljade krediten får inte tas ut som en avgift.

Kostnad för kreditförluster

Denna kostnad, som är den största kostnadsposten för Ferratum, uppkommer när en kredittagare inte kan återbetala sin kredit och bolaget drabbas av en kreditförlust. Det rör sig med andra ord inte om en kostnad som uppkommer p.g.a. beviljande eller hantering av en kredit. Denna typ av kostnad kan enligt Marknadsdomstolen inte täckas genom de avgifter som betalas av de befintliga låntagarna utan Ferratum är hänvisade att ta ut ränta för att täcka dessa kostnader.

Personalkostnader

Både förarbeten och praxis (se tidigare nämnda MD 2008:3) öppnar för att vissa kostnader i denna kategori kan vara att hänföra till direkta hanteringskostnader i samband med själva kreditgivningen samtidigt som det sägs att det inte bör gå att hänföra kostnader för anställda som inte arbetar med just den aktuella lånetypen till sådana direkta hanteringskostnader.

Enligt Marknadsdomstolens mening är det inte tillåtet att ta ut avgifter för den arbetstid som uppstår efter kreditprövningen eller för den arbetstid som inte har samband med beviljade krediter. Exempel på personalkostnader som inte får täckas genom avgifter är t.ex. tid som läggs ned på krediter som inte beviljas. Detta innebär för Ferratums del att de har rätt att täcka de personalkostnader som uppkommer vid t.ex. en kreditprövning men inte de som uppkommer t.ex. då en sökande inte beviljas lån.

Kostnader för marknadsföring

Det rör sig om en kostnad som inte går att koppla till hanteringen av en kredit och kostnaden är inte avhängig hur många krediter Ferratum beviljar. Marknadsdomstolen anser således att Ferratum inte har rätt att medräkna denna kostnad i den avgift som tas ut av kredittagarna.

Vinsttäckning genom avgiftsuttag

KO har även gjort gällande att delar av Ferratums vinst härrör från avgifterna och att detta inte är tillåtet. Marknadsdomstolen konstaterar att eftersom Ferratum inte tar ut någon ränta samt endast marknadsför en enda produkt måste intäkterna/vinsten härröra från avgifterna. 12 § konsumentkreditlagen syftar endast till att reglera vilka kostnader som är tillåtna att täcka genom avgiftsuttag. Syftet med bestämmelsen har varit att begränsa kreditgivarens möjligheter att ersätta ränta med avgifter och även att hindra kreditgivaren från att ta ut dolda avgifter. I enlighet med bestämmelsens syfte kan det enligt Marknadsdomstolen inte anses vara tillåtet att ett bolag genereras vinst genom avgifter. Detta innebär att Ferratum är hänvisade till att ta ut ränta för att generera bolaget vinst.

Sammanfattningsvis anser Marknadsdomstolen att Ferratum inte har rätt att ta ut avgifter avseende följande kostnader: marknadsföring, kreditförluster, kontorslokal samt upplåning. Ferratum har inte heller rätt att ta ut avgifter avseende följande kostnader - om de inte avser en kostnad för just den ifrågavarande krediten: personal, sms, telefoni eller datakommunikation, scoring (kreditprövning) samt fakturering. Slutligen har Ferratum inte rätt att generera bolaget vinst genom att ta ut avgifter. - Eftersom Ferratums avtalsvillkor innebär att bolaget tar ut avgifter för att täcka även sådana kostnader som inte utgör direkta hanteringskostnader för krediter strider bolagets uttag mot bestämmelsen i 12 § konsumentkreditlagen.

Då de ovan nämnda avgiftsuttagen strider mot en tvingande konsumentskyddsbestämmelse i konsumentkreditlagen är avtalsvillkoret, punkten 1, se domsbilaga, därmed att anse som oskäligt enligt 3 § AVLK. Ferratums låneprodukter marknadsförs till allmänheten och det aktuella avtalsvillkoret är ett standardvillkor som används till alla kunder. På grund härav och då det är påkallat från allmän synpunkt ska Ferratum förbjudas att i framtiden använda nämnda eller väsentligen samma villkor. Förbudet bör få den utformning som framgår av domslutet. Det saknas skäl att inte förena förbudet med vite.

På Marknadsdomstolens vägnar

Anna-Lena Järvstrand

Ledamöter: Anna-Lena Järvstrand, ordförande, Ingrid Larén Marklund, Lars Borg, Claes-Robert Julander och Anders Stenlund. Enhälligt

Sekreterare: Anna Söderberg Ziesnitz

Sökord: Avgift för kredit; Avtalsvillkor oskäliga i konsumentförhållanden; SMS-lån

Litteratur:
